

Имансыдықова Н.Ж.^{1*} Сарсенбаева Л.О.¹
¹Туран университеті, Алматы, Қазақстан

ТҰЛҒАНЫҢ СТИЛЬДІК ҚАСИЕТТЕРІ МЕН ӨМІРДЕГІ ТАБЫСТЫЛЫҚТЫҢ ӨЗАРА БАЙЛАНЫСЫ

Аңдатпа

Мақалада тұлғаның стильдік қасиеттерінің өмірдегі табыстылықпен байланысы мәселесі қарастырылады. «Тұлғаның стильдік қасиеттері» және «өмірлік табыстылық» ұғымдарына теориялық талдау жүргізілді, олардың жеке өзін-өзі жүзеге асырудағы рөлі негізделген. Тұлғаның стильдік ерекшеліктері – бұл адамның қызметке, қарым-қатынасқа және сыртқы орта әсеріне бейімделуінің тұрақты әрі тән тәсілдерін сипаттайтын жеке қасиеттер. Ал өмірлік табыстылық – адамның кәсіби, жеке және әлеуметтік өмір салаларында қол жеткізген нәтижелерін субъективті және объективті тұрғыдан бағалау арқылы анықталатын көрсеткіш. Ол өзіне мансаптағы жетістіктерді, материалдық жағдайдың деңгейін, тұлғааралық қатынастар сапасын және өмірге деген қанағаттанушылықты қамтиды.

Зерттеуде талдаудың сапалық және сандық әдістерін біріктіретін кешенді әдістемелік тәсіл қолданылды. Әдеби дереккөздерге теориялық талдау және тұлғаның стиль сипаттамаларының өмірлік жетістік көрсеткіштерімен байланысын эмпирикалық зерттеу. Эмпирикалық зерттеуге 25 пен 45 жас аралығындағы 120 адам қатысты, олардың 58-і ерлер мен 62-сі әйелдер. Барлық қатысушылардың жоғары білімі болды және әртүрлі кәсіптік салаларда (бизнес, білім, медицина, мемлекеттік қызмет) жұмыс істеді. Іріктеу мақсатты іріктеу әдісімен қалыптасты. Тұлғаның стильдік қасиеттерін диагностикалау әдістемесі - А. Г. Шмелев сауалнамасының бейімделген нұсқасы, өмірлік табыстылық сауалнамасы – өмірдің негізгі салаларындағы субъективті қанағаттанушылықты бағалайтын 20 тармақтан тұратын авторлық анкета және субъективті бақылау деңгейін диагностикалау әдістемесі (Е.Ф. Бажин және т. б.) – стильдік сипаттамалары мен табыстылық арасындағы әлеуетті медиатор ретінде ішкі мотивация дәрежесін бағалау үшін қолданылды. Деректерді өңдеу IBM SPSS Statistics 26.0 бағдарламалық пакеті арқылы жүргізілді. Эмпирикалық зерттеулерге сүйене отырып, сенімділік, өзін-өзі реттеу, бейімделу және рефлексия сияқты әртүрлі стильдік қасиеттер кәсіби және жеке салаларда өмірлік жетістікке қалай ықпал ететіні анықталды.

Түйін сөздер: тұлғаның стильдік қасиеттері, өмірлік жетістік, өзін-өзі реттеу, бейімделу, рефлексия, мотивация.

Имансыдықова Н.Ж.^{1*}, Сарсенбаева Л.О.¹
¹Университет Туран, Алматы. Қазақстан

ВЗАИМОСВЯЗЬ СТИЛЕВЫХ ХАРАКТЕРИСТИК ЛИЧНОСТИ И ЖИЗНЕННОЙ УСПЕШНОСТИ

Аннотация

Статья посвящена исследованию связи стилевых свойств личности с успешностью в жизни. Проведен теоретический анализ понятий «стилевые свойства личности» и «жизненная успешность», обоснована их роль в самореализации индивида. Стилевые особенности личности – это устойчивые, индивидуально-своеобразные способы адаптации человека к деятельности, общению и воздействию внешней среды. Жизненная успешность – это показатель, определяемый через субъективную и объективную оценку достижений человека в профессиональной,

личной и социальной сферах. Она включает карьерные достижения, уровень материального благополучия, качество межличностных отношений и общую удовлетворенность жизнью.

В исследовании использован комплексный методологический подход, сочетающий качественные и количественные методы анализа: теоретический обзор литературы и эмпирическое изучение взаимосвязи стилевых характеристик личности с показателями жизненной успешности. Участники эмпирического исследования: 120 человек в возрасте 25–45 лет (58 мужчин, 62 женщины), все с высшим образованием, работающие в различных сферах (бизнес, образование, медицина, госслужба). Выборка формировалась методом целенаправленного отбора.

Применяемые методики: 1. Методика диагностики стилевых свойств личности – адаптированная версия опросника А.Г. Шмелева. 2. Опросник жизненной успешности – авторская анкета из 20 пунктов, оценивающая субъективную удовлетворенность респондентов основными сферами жизни. 3. Методика диагностики уровня субъективного контроля (УСК) (Е.Ф. Бажин и др.) – использовалась для оценки внутренней мотивации как потенциального медиатора между стилевыми характеристиками и успешностью. Обработка данных проводилась с помощью программы IBM SPSS Statistics 26.0.

Эмпирические данные позволили выявить, как различные стилевые свойства – уверенность, саморегуляция, адаптивность и рефлексия – влияют на жизненную успешность в профессиональной и личной сферах.

Ключевые слова: стилевые свойства личности, жизненная успешность, саморегуляция, адаптивность, рефлексия, мотивация.

Imansydykova N. Zh.^{1}, Sarsenbaeva L.O.²*

¹Turan University, Almaty Kazakhstan

THE RELATIONSHIP BETWEEN PERSONALITY STYLE TRAITS AND LIFE SUCCESS

Annotation

The article is devoted to the study of the relationship between the stylistic properties of personality and success in life. The theoretical analysis of the concepts of «stylistic personality traits» and «life success» is carried out, their role in the self-realization of an individual is substantiated. Stylistic personality traits are stable, individual-specific ways of adapting a person to activities, communication and environmental influences. Life success is an indicator determined through a subjective and objective assessment of a person's achievements in the professional, personal and social spheres. It includes career achievements, the level of material well-being, the quality of interpersonal relationships, and overall life satisfaction.

The study uses a comprehensive methodological approach combining qualitative and quantitative methods of analysis: a theoretical review of the literature and an empirical study of the relationship between stylistic personality characteristics and indicators of life success. Participants of the empirical study: 120 people aged 25-45 years (58 men, 62 women), all with higher education, working in various fields (business, education, medicine, civil service). The sample was formed by the method of targeted selection. Applied techniques: 1. The method of diagnosis of stylistic personality traits is an adapted version of the questionnaire by A.G. Shmelev. 2. The Life Success Questionnaire is an author's 20-point questionnaire that evaluates respondents' subjective satisfaction with the main areas of life. 3. The method of diagnosing the level of subjective control (USC) (E.F. Bazhin et al.) was used to assess internal motivation as a potential mediator between stylistic characteristics and success. The data was processed using the IBM SPSS Statistics 26.0 software. Empirical data have revealed how various stylistic properties – confidence, self-regulation, adaptability and reflection - affect life success in professional and personal spheres.

Keywords: personality style characteristics, life success, self-regulation, adaptability, reflection, motivation.

КІРІСПЕ Қазіргі қоғам жеке тұлғаға, оның өзгеретін жағдайларға бейімделу қабілетіне, алға қойған мақсаттарына қол жеткізуге және өз әлеуетін іске асыруға жоғары талаптар қояды. Осыған байланысты жеке психологиялық сипаттамаларға, атап айтқанда өмірлік стратегияны қалыптастыруда және жетістікке жетуде шешуші рөл атқаратын тұлғаның стиль қасиеттеріне ерекше назар аударылады. Табыс факторы ретінде тұлғаның стильдік қасиеттерін зерттеудің өзектілігі аса мыңызды. Қазіргі қоғамның қарқынды дамуы жағдайында әртүрлі салаларда жетістікке жету мәселесі ерекше маңызды болып отыр. Психологиялық ғылым тұлғаның табыстылығына әсер ететін факторларды белсенді түрде зерттейді, олардың арасында стиль сипаттамалары шешуші рөл атқарады — адамның қоршаған әлеммен өзара әрекеттесуінің тұрақты модельдері, соның ішінде когнитивті және мінез-құлық ерекшеліктері.

Бұл қасиеттерді зерделеу қазақстандық қоғам контекстінде ерекше маңызға ие болып отыр, онда экономиканың өсуі және еңбек нарығындағы бәсекелестіктің күшеюі жоғары білікті мамандарға сұранысты арттырады. Бұл ретте мәдени ерекшеліктерді ескеру қажет, өйткені табысты түсіну әлеуметтік құндылықтарға байланысты өзгеруі мүмкін. Алынған мәліметтер білім беру бағдарламаларын және психологиялық қолдауды оңтайландыру үшін пайдаланылуы мүмкін.

Тұлғаның стильдік қасиеттері-бұл қызметтің, өзара әрекеттесудің және сыртқы жағдайларға жауап берудің қолайлы әдісін анықтайтын тұрақты жеке ерекшеліктер. Оларға, атап айтқанда, ойлау стилі, тұлғааралық стиль, өзін-өзі реттеу стилі және мінез-құлық стилі жатады. Өмірлік табыстылық өмірдің әртүрлі салаларында — кәсіби, жеке, әлеуметтік салаларда қол жеткізілген нәтижелерді субъективті және объективті бағалау ретінде түсіндіріледі. Ол мансаптық жетістіктерді, материалдық әл-ауқат деңгейін, тұлғааралық қарым-қатынас сапасын, өмірге қанағаттануды қамтуы мүмкін.

Табыстылықтың жекелеген аспектілері туралы кең шетелдік зерттеулерге қарамастан, өмірдегі табыстылықтың болжаушылары ретінде стиль қасиеттерін кешенді талдау әлі де жеткілікті зерттелмеген. Қазақстандық психологияда бұл тақырып іс жүзінде әзірленбеген, бұл жаңа эмпирикалық зерттеулер мен ғылыми негізделген ұсыныстардың қажеттілігін көрсетеді.

Мәселенің даму дәрежесі. Психологияда жеке сипаттамалардың табыстылықпен байланысы туралы көптеген мәліметтер жинақталған. Мақсат, эмоционалды интеллект, шығармашылық және өзін-өзі бағалау, сондай-ақ когнитивті және коммуникативті стильдер, өзін-өзі бақылау стратегиялары және басқа аспектілер сияқты қасиеттер зерттелген.

Шетелдік зерттеулер бойынша Виткин Герман - (1916-1979) - американдық психолог [1], Г. Гарднер [2] және Дж. Каган [3] жеке тұлғаның когнитивті стилін зерттеуге бағытталған психологиядағы жаңа бағыттың негізін қалаушы болып саналады. Герман Виткин (когнитивті стильдер) кәсіби және академиялық жетістіктерге әсерін көрсете отырып, өріске тәуелділікті-тәуелсіздікті анықтады. Р.Э. Нортон (коммуникативті стильдер) тұрақты қарым-қатынас үлгілерін әлеуметтік өзара әрекеттесудің негізгі факторы ретінде қарастырды [4].

Снайдер Марк - американдық психолог, клиникалық психология, даму психологиясы, тұлға психологиясы және әлеуметтік психология мәселелері бойынша маман. Оның өзін-өзі қабылдау теориясы адамның өзін-өзі бақылауын, өзін-өзі басқаруын және адамдардағы бейнесін қалай түзететінін сипаттайтын өзін-өзі реттеу тұжырымдамасына негізделген [5]. Өзін-өзі реттеу және өзін-өзі қабылдау критерийі бойынша жеке тұлғалардың дихотомиялық типологиясы бар екендігі көрсетілген. Сонымен, өзін-өзі реттеудің жоғары деңгейі бар адамдар бар, олар әсіресе әлеуметтік жағдайлар мен үміттерге сезімтал. Өзін-өзі реттеу деңгейі төмен адамдар бар, олар қандай әсер қалдыратынына қызығушылық танытпайды, өздерін аз бақылайды. Сонымен қатар, өзін — өзі реттеудің жоғары деңгейі бар адамдар өзін-өзі көрсетуде икемді әдістерді қолданады, ал төмен адамдар, әдетте, жағдайға қарамастан, өз пікірлері мен ойларын айтады. Сондай-ақ, өзін-өзі реттеуі жоғары адамдар үшін әртүрлі жағдайларға бейімделген көптеген «бейнелер» бар екендігі анықталды, олар көбінесе шынайы ниеттер мен көзқарастармен аз немесе мүлдем байланысты емес, ал өзін-өзі реттеуі төмен адамдар үшін жеке тұлға мен қоғамдық тұлға бір-

біріне қайшы келмейді. Болашақта осы негізде жеке адамдар мен олардың әлеуметтік әлемдерінің өзара ойындарының әмбебап теориясын құрды, онда ол адамдардың не ойлайтыны, қалай әрекет ететіні, достарымен және серіктестерімен қарым-қатынасын қалай құратыны және т. б. негізінде өзін-өзі реттеу ерекшеліктерін сипаттады және оның бейімделу мен табыстылықпен байланысын дәлелдеді.

А. Бандура және МакКлелланд теорияларының тұлғаның стилі мен өмірлік табыстылығына әсерін айтуға болады [6, 7]. Альберт Бандурадың «өзіндік тиімділік» (self-efficacy) концепциясының негізгі идеясы адамның өзінің белгілі бір жағдайларда тиімді әрекет етуге қабілеттілігіне деген сенімі оның табыстылығына тікелей әсер етеді. Өмірлік стильге байланысты айтар болсақ, жоғары өзін-өзі тиімділігі бар адамдар қиындықтарды жеңуге, жаңа мүмкіндіктерді іздеуге және ұзақ мерзімді мақсаттар қоюға бейім. Бұл аспект тұлғаның шешім қабылдау стилін (егжей-тегжейлі жоспарлау, тәуекелге бару) және стреске төзімділігін анықтайды. Жалпы тұлғаның қоғамдағы өзгерістерге бейімделу үшін (мысалы, еңбек нарығының динамикасы) өзін-өзі тиімділікті дамыту қажет.

Дэвид МакКлелландтың «Жетістікке жету мотивациясы» (need for achievement) теориясының негізгі идеясы жоғары мотивациясы бар адамдар жарыс жағдайында жемісті жұмыс істейді, жауапкершілікті өз еріктеріне алатындықтарында. Осы ретте өмірлік стильге байланысты мұндай тұлғалар нәтижеге бағдарланған әрекет стилін (мақсаттылық, уақытты ұтымды пайдалану) және кері байланысты қабылдау қабілетін (қателерден үйрену) көрсетеді. Олар орташа тәуекелді таңдайды — мүмкіндіктер мен шығындарды баланстау. Бұл екі автордың теорияларының ұқсастықтары мен айырмашылықтарына тоқталсақ А.Бандура субъективті сенімдерге («Мен бұны істей аламын») көңіл бөледі, МакКлелланд нақты мінез-құлық үлгілерін (мақсаттарға деген ұмтылыс) зерттейді. Ортақ нүктесі екеуі де тұлғаның белсенді агент ретіндегі рөлін атап өтеді (сыртқы жағдайларға жеткілікті реакция емес, өз тағдырын қалыптастыру қабілеті). Бұл теориялар тұлғаның стилі мен табыстылығы арасындағы байланысты түсінуге мүмкіндік береді.

Э. Динер (субъективті әл-ауқат) өмірге қанағаттану және эмоционалды тепе-теңдік арқылы табыстылық критерийлерін енгізді [8]. Э.Динердің «Субъективті әл-ауқат» (subjective well-being, SWB) теориясы - адамның өз өміріне субъективті көзқарасы мен қанағаттану сезіміне негізделген психологиялық концепция. Бұл теория *адам өзін қанышалықты бақытты әрі өміріне риза сезінеді* деген сұраққа жауап беруге тырысады. Негізгі концепциясы бойынша Динер табыстылықты дәстүрлі «материалдық жетістіктер» немесе «карьералық биіктер» арқылы емес, адамның өміріне қанағаттану деңгейі және эмоционалды тепе-теңдігі арқылы өлшейді. Бұл үш компоненттен тұрады: қанағаттану (өмір сапасына баға беру), оң эмоциялардың жиілігі (қуаныш, мақтаныш), теріс эмоциялардың аздығы (қайғы, стресс). Өмірлік стильге әсері жоғары субъективті әл-ауқатты адамдар көбінесе икемділік пен бейімділікке негізделген өмір стилін қалыптастырады. Мысалы олар материалдық нәрселерге емес, тәжірибелерге басымдық беретін болады (саяхат, қарым-қатынас, өзін-өзі дамыту). Стресті жағдайларда резильенттілікті (серпінділік) көрсету. Олар «сыртқы» жетістік стандарттарынан (мысалы, әлеуметтік статус) гөрі ішкі құндылықтарға (еркіндік, мағына) бағытталады.

Б.Г. Ананьев пен В.Д. Шадриков даралық пен кәсіби қызмет құрылымындағы стиль ерекшеліктерін зерттеді [9, 10]. Қазіргі ғалымдар (Е. А. Сергеев [11], А. В. Либин [12]) когнитивті стильдер мен стратегиялардың оқу және кәсіби жетістіктерге әсерін талдайды. Осылайша, теориялық базаның болуына қарамастан, табыстылықты қолдаудың практикалық құралдарын әзірлеу үшін қазақстандық шындық контекстінде стиль қасиеттерін одан әрі зерделеу талап етіледі. Тұлғаның стильдік қасиеттері-бұл қызметтің, өзара әрекеттесудің және сыртқы жағдайларға жауап берудің қолайлы әдісін анықтайтын тұрақты жеке ерекшеліктер. Оларға, атап айтқанда, ойлау стилі, тұлғааралық стиль, өзін-өзі реттеу стилі және мінез-құлық стилі жатады. Өмірлік табыстылық өмірдің әртүрлі салаларында — кәсіби, жеке, әлеуметтік салаларда қол жеткізілген нәтижелерді субъективті және объективті бағалау ретінде

түсіндіріледі. Ол мансаптық жетістіктерді, материалдық әл-ауқат деңгейін, тұлғааралық қарым-қатынас сапасын, өмірге қанағаттануды қамтуы мүмкін.

Бірқатар зерттеулер (А. Бандура [13], К. Роджерс [14], Е. А. Климов [15] және т. б.) осындай стильдік қасиеттерді растайды: өзіне деген сенімділік бастамашылық пен шешім қабылдауға ықпал етеді; өзін-өзі реттеу қиын жағдайларда эмоциялар мен мінез-құлықты тиімді басқаруға мүмкіндік береді; бейімделу қоршаған ортаның өзгеретін жағдайларында икемділікті қамтамасыз етеді; рефлексивтілік өткен тәжірибені талдау негізінде мінез-құлық стратегияларын түзетуге көмектеседі.

ӘДІСТЕР МЕН МАТЕРИАЛДАР Зерттеуде талдаудың сапалық және сандық әдістерін біріктіретін кешенді әдістемелік тәсіл қолданылды. Жұмыс екі кезеңде жүргізілді: әдеби дереккөздерге теориялық талдау және тұлғаның стильдік қасиеттерінің өмірлік табыстылық көрсеткіштерімен байланысын эмпирикалық зерттеу.

Эмпирикалық зерттеуге 25 пен 45 жас аралығындағы 120 адам қатысты, олардың 58-і ерлер мен 62-сі әйелдер. Барлық қатысушылар жоғары білімге ие және әртүрлі кәсіптік салаларда (бизнес, білім, медицина, мемлекеттік қызмет) жұмыс істеді. Іріктеу мақсатты іріктеу әдісімен жүзеге асырылды.

Диагностикалау әдістері:

1. Тұлғаның стильдік қасиеттерін диагностикалау әдістемесі-сенімділік, бейімделу, өзін-өзі реттеу және рефлексия сияқты стильдік сипаттамалардың ауырлығын анықтау үшін А.Г. Шмелевтің «Жеке-типологиялық сауалнама» (ИТО) сауалнамасының бейімделген нұсқасы қолданылды.

2. Өмірлік табыстылық сауалнамасы - респонденттер өмірдің негізгі салаларына субъективті қанағаттанушылықты бағалаған 20 тармақты қамтитын авторлық сауалнама: кәсіби, әлеуметтік, жеке. Сонымен қатар, сауалнамаға табыстың объективті көрсеткіштері (табыс деңгейі, лауазымы, отбасылық жағдайы және т.б.) туралы сұрақтар енгізілді.

3. Субъективті бақылау деңгейін диагностикалау әдістемесі (УСК) (Е.Ф. Бажин және т. б.) — стильдік қасиеттер мен сәттілік арасындағы әлеуетті медиатор ретінде ішкі мотивация дәрежесін бағалау үшін қолданылды.

Статистикалық талдау: Деректерді талдау үшін корреляциялық талдау әдістері (Пирсон коэффициенті), сондай-ақ жеке стиль қасиеттерінің өмірлік жетістік деңгейін болжауға қосқан үлесін анықтау мақсатында бірнеше регрессия қолданылды. Деректерді өңдеу IBM SPSS Statistics 26.0 пакетін қолдану арқылы жүзеге асырылды.

А.Г. Шмелевтің бейімделген «Жеке-типологиялық сауалнама» (ИТО) әдістемесі жүргізілді. Бұл әдіс арқылы келесі стильдік қасиеттердің деңгейлері анықталды: сенімділік, бейімделгіштік, өзін-өзі реттеу және рефлексия.

Кесте 1. Стильдік қасиеттердің деңгейлік көрсеткіштері

Стильдік қасиеттер	Орташа мән (балл)	Стандартты ауытқу	Интерпретация
Сенімділік	7,8	1,4	Қатысушылардың көбінде шешім қабылдаудағы сенімділік жоғары деңгейде.
Бейімделгіштік	7,1	1,6	Ортадан жоғары, әлеуметтік ортаға бейімделу жақсы дамыған.
Өзін-өзі реттеу	8,3	1,2	Өте жоғары, өзіндік бақылау мен мақсаттылық айқын.
Рефлексия	6,9	1,5	Орташа деңгей, өзін-өзі талдауға бейімділік байқалады.

Зерттеу талдауы көрсеткендей, зерттелушілерде ең жоғары дамыған қасиет - өзі-өзі реттеу, бұл олардың ішкі тәртібі мен мақсатқа бағытталуын көрсетеді. Ал сенімділік және бейім-

делгіштік те жоғары деңгейде көрінді, бұл кәсіби және әлеуметтік жетістіктермен сәйкеседі. Рефлексия деңгейі орташа болып шықты. Өмірлік табыстылық сауалнамасы. Қатысушылар өмірдің үш негізгі саласы бойынша субъективті қанағаттануды бағалады (кәсіби, әлеуметтік, жеке), сонымен қатар табыс деңгейі, лауазым, отбасылық жағдай сияқты объективті көрсеткіштерді көрсетті.

Кесте 2. Субъективті бағалау көрсеткіштері

Табыстылық саласы	Орташа қанағаттану деңгейі (10-баллдық шкалада)
Кәсіби	8,1
Әлеуметтік	7,5
Жеке	6,8

Субъективті бақылау деңгейі бойынша зерттелушілердің 71%-ында ішкі локус басым болды, яғни олар табыстылыққа қол жеткізуді өз күштеріне байланыстырады. Бұл стильдік қасиеттермен (әсіресе өзін-өзі реттеу және сенімділік) тығыз байланысты болды.

Кесте 3. Корреляциялық және регрессиялық талдау нәтижелері

Стильдік қасиет	Кәсіби табыстылық	Әлеуметтік табыстылық	Жеке табыстылық	Жалпы табыстылық
Сенімділік	$r = 0,48$	$r = 0,32$	$r = 0,29$	$r = 0,44$
Бейімделгіштік	$r = 0,35$	$r = 0,41$	$r = 0,30$	$r = 0,37$
Өзін-өзі реттеу	$r = 0,53$	$r = 0,46$	$r = 0,51$	$r = 0,57$
Рефлексия	$r = 0,28$	$r = 0,31$	$r = 0,38$	$r = 0,34$

Өзін-өзі реттеу — барлық табыстылық көрсеткіштерімен ең жоғары деңгейде байланысты ($r = 0,57$ дейін). Сенімділік – кәсіби жетістікпен тығыз байланысты ($r = 0,48$). Бейімделгіштік – әлеуметтік табыстылықпен байланысты ($r = 0,41$). Рефлексия – жеке өмірге қанағаттанумен көбірек байланысты ($r = 0,38$).

ҚОРЫТЫНДЫ Тұлғаның қалыптасқан стильдік ерекшеліктері стресстік жағдайларда тұрақты жұмыс істеуге, өмірлік табыстың негізі болып табылатын мақсаттарға жетудің оңтайлы стратегияларын таңдауға ықпал етеді. Табыстылық ұғымы субъективті екенін ескеру маңызды: бір адам үшін бұл кәсіби іске асыру, екіншісі үшін-отбасындағы үйлесімділік болуы мүмкін. Алайда, кез-келген жағдайда, тұлғаның стильдік қасиеттері ішкі көзқарастар мен сыртқы жағдайлар арасындағы медиатор ретінде әрекет етеді.

Зерттеу нәтижелері тұлғаның стильдік қасиеттері мен өмірлік табыстылық деңгейі арасында айтарлықтай өзара байланыс бар екенін көрсетті. Эмпирикалық деректерге сүйене отырып, мынандай негізгі тұжырымдар жасауға болады:

1. Өзін-өзі реттеу тұлғаның табыстылық көрсеткіштерімен ең жоғары байланысқа ие болды. Бұл қасиет адамның эмоциялық және мінез-құлықтық реакцияларын басқарудағы қабілетін, сондай-ақ мақсатқа бағыттылық пен ішкі тәртіптілікті бейнелейді.

2. Сенімділік кәсіби жетістікпен тығыз байланысты болып шықты. Шешім қабылдаудағы сенімділік пен дербестік табысты мансаптық даму үшін маңызды факторлар болып табылады.

3. Бейімделгіштік пен рефлексия әлеуметтік және жеке өмір салаларындағы табыстылықпен байланысты, бұл әлеуметтік ортаға икемделу мен өзін-өзі түсінудің маңыздылығын көрсетеді.

4. Субъективті бақылау деңгейі – ішкі локусқа бейімді адамдар табыстылыққа жоғарырақ бағалар берген, бұл олардың табысқа жетуді өз жауапкершілігімен байланыстыратынын көрсетеді.

Жалпы алғанда, зерттеу нәтижелері стильдік қасиеттерді дамыту тұлғаның өмірлік табыстылығына оң әсер ететінін дәлелдейді. Бұл деректер психологиялық практикалар мен тренингтерде, кәсіби даму бағдарламаларында қолдануға тиімді ғылыми негіз бола алады. Тұлғаның стильдік қасиеттері мен өмірдегі жетістік деңгейі арасында маңызды байланыс бар. Осыны ескере отырып, жеке стильдік сипаттамаларын дамытуды өмірлік тиімділік пен қанағаттанушылықты арттыру ресурстарының бірі ретінде қарастыруға болады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Witkin H. A. *Cognitive styles, essence and origins : field dependence and field independence* / H.A. Witkin, D. R. Goodenough. – New York : International Universities Press, 1982. – (Psychological Issues ; 51).
2. Гарднер Г.: Мышление будущего. Пять стратегий, ведущих к успеху в жизни, Издательство Альпина , Жанр Психология клиническая, ISBN 978-5-9614-2466-9, 2019.
3. Дж. Кэган // Психология: Биографический библиографический словарь / Под ред. Н. Шихи, Э. Дж. Чепмана, У. А. Конроя. СПб.: Евразия. 1999;
4. Нортон Р.: LIFE-TIME менеджмент. Система для тех, кто хочет строить работу вокруг жизни, а не наоборот. - Софт-скиллы для деловых людей, Россия.- 2024.
5. Марк Снайдер, Элизабет Декер Тэнке, Эллен Бершейд. Социальное восприятие и поведение в межличностных контактах: самоподтверждающаяся сущность социальных стереотипов /ЭКОМ Паблишерз, Год издания 2009, <https://www.livelib.ru/author/486761/top-mark-snajder>,
6. Бандура А. Теория социального научения. СПб. — Евразия, 2000.
7. Макклелланд, Д.К. (1978). Управление мотивацией для расширения человеческой свободы. Американский психолог, 33 (3), 201–210. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.33.3.201>
8. Diener, E., Ryan, K. (2009). Subjective well-being: a general overview. *South African Journal Of Psychology*, 39(4), 391-406.
9. Ананьев, Б.Г. Том 1 : Избранные психологические труды : в 2 томах / Б.Г. Ананьев. – Москва : Педагогика, 1980. – 232 с.
10. Шадриков В.Д., Неокогнитивная психология [Электронный ресурс] / В.Д. Шадриков - М. : Логос, 2017. - 368 с. - ISBN A.
11. Либин А.В. Стиль человека. Психологические перспективы. Смысл, Москва, 1993
12. Сергиенко Е.А., Харламенкова Н.Е. Психологические факторы благополучного старения. // Вестник Санкт-Петербургского университета. Психология (2018. Том 8. № 3 С. 243–257)
13. Bandura A. Self-referent thought: A development analysis of self-efficacy, in: «Social cognitive development: Frontiers and possible futures», N.Y., 1981 (Ed. Flavell J.H., Ross L.).
14. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека. — М.: Прогресс, 1994.
15. Климов Е.А. Психология профессионального самоопределения. — М.: Академия, 2004.

References

1. Witkin H. A. *Cognitive styles, essence and origins : field dependence and field independence* / H. A. Witkin, D. R. Goodenough. – New York : International Universities Press, 1982. – (Psychological Issues ; 51).
2. Gardner G.: *Myshlenie budushchego. Pyat' strategij, vedushchih k uspekhu v zhizni*, Izdatel'stvo Al'pina , ZHanr Psihologiya klinicheskaya, ISBN 978-5-9614-2466-9, 2019.
3. Dzh. Kagan // *Psihologiya: Biograficheskij bibliograficheskij slovar'* / Pod red. N. SHihi, E. Dzh. CHepmana, U. A, Konroya. SPb.: Evraziya. 1999;
4. Norton R.: *LIFE-TIME menedzhment. Sistema dlya tekhn, kto hochet stroit' rabotu vokrug zhizni, a ne naoborot*. - Soft-skilly dlya delovyh lyudej, Rossiya.- 2024.